

TALOUSNEUVOSTO

16.10.2013

Kokousmuistio 9/2013

Aika 16.10.2013 klo 8.00–9.30

Paikka Valtioneuvoston juhlahuoneisto

Läsnä Katainen Jyrki, puheenjohtaja
Fjäder Sture
Ihalainen Lauri
Järventaus Jussi
Lyly Lauri
Marttila Juha
Mäenpää Mikko
Mäki-Lohiluoma Kari-Pekka
Penttilä Risto E.J.
Urpilainen Jutta
Viitanen Pia
Ali-Yrkkö, Jyrki (at)
Heinonen Olli-Pekka (at)
Hetemäki Martti (at)
Turunen Joonas (at)
Åkerholm Johnny (at)
Sinko Pekka (s)

1 Kokouksen avaus

Pääministeri avasi kokouksen klo 8.00 ja totesi päivän aiheena olevan ”Yrityskentän tulevaisuus”. Aiheeseen liittyvän alustuksen ”Suomi globaaleissa arvoverkostoissa” pitää tutkimusjohtaja Jyrki Ali-Yrkkö, Etlasta. Valmistellun keskustelunavauspuheenvuoron käyttää toimitusjohtaja Risto E. J. Penttilä, Keskuskauppakamarista.

Kokouksessa on tarkoitus keskustella yritystoiminnan tulevaisuuden kannalta tärkeitä kehityssuunnista ilman suoraa yhteyttä päivänkohtaisiin kysymyksiin. Keskustelussa pyritään tunnistamaan varautumista vaativia kehityssuuntia sekä kysymyksiä, joihin on tarpeellista palata lähemmin neuvoston tulevassa ohjelmassa. Vastaava työmarkkinoiden tulevaisuutta luotaava keskustelu käydään marraskuussa.

Ennen varsinaista kokousasiaa, valtiovarainministeri Urpilainen kommentoi lyhyesti IMF:n ja Maailmanpankin vuosikokouksissa käytyä keskustelua kansainvälisen talouden näkymistä. IMF:n arvio globaaleista näkymistä on muuttunut radikaalisti viimeksi kuluneen puolen vuoden aikana. Huoli nousevien talouksien näkymistä ja rakenteellisista ongelmista on voimistunut ja kääntänyt huomion pois Euroopan tilanteesta.

Puheenjohtaja Lyly selosti lyhyesti työllisyys- ja kasvusopimuksen neuvottelutilannetta.

2 Yrityskentän tulevaisuus

Jyrki Ali-Yrkkö tarkasteli esityksessään (liite 1) suomalaisten yritysten asemoitumista ja arvonnäkökulman syntyä kansainvälisissä tuotannon arvoketjuissa konkreettisen esimerkitapauksen avulla. Merkittävä osa BKT:ta kerryttävästä arvonnäkökulmasta kertyy erilaisille aineettomille panoksille, kuten T&K-investoinneille, suunnittelulle, muotoilulle, brändin hallinnalle ja markkinoinnille, eikä useinkaan ole sidoksissa varsinaiseen valmistajaan ja valmistusmaahan.

Kansainvälisesti toimivien yritysten harjoittaman siirtohinnoittelun järjestelyt vaikuttaa paitsi niiden maksamien verojen kohdistumiseen, myös eri maiden bruttokansantuotteen. Näistä jälkimmäinen vaikutus on ollut vähemmän esillä, vaikka on potentiaalisesti merkittävämpi. Kun suomalainen yritys ohjaa ulkomailla tapahtuvaa valmistusta ja myyntiä ulkomaille rekisteröidyn välitysyhtiön kautta, jäävät sekä Suomen verotulot että tilastoitu palveluvienti pienemmiksi kuin muuten identtisessä tapauksessa, jossa välitysyhtiötä ei käytetä.

Arvoketjuihin vaikuttavia tulevaisuuden kehityssuuntia ovat mm. kiinalaisten yritysten siirtyminen kohti korkeamman arvonnäkökulman toimintoja, kuljetuskustannusten kohoaminen, verkkokaupan yleistymisen sekä 3D-tulostaminen. Verkkokaupan kehityksen osalta Suomi on kansainvälisesti vertaillen jälkijunassa.

Risto E. J. Penttilä totesi yrityskentän toimialarakenteen ja tyypillisen toimintamallin vaihtelevan huomattavasti maan eri osissa (liite 2). Tämä näkyy konkreettisesti mm. siinä, että meneillään olevan taantumisen voimakkuus vaihtelee suuresti maan eri osissa. Esimerkiksi matkailuun ja kaivannaisiin erikoistuneen Lapin alueella talouden suhdanne on säilynyt edelleen varsin hyvänä. Osassa Suomea myös perinteiset toimialaklusterit ovat edelleen vahvoja.

Suomen ja muiden kehittyneiden maiden on syytä varautua tilanteeseen, jossa matalan kustannustason maat alkavat kilpailla yhä korkeamman tuottavuuden toiminnoista. Tämän kehityksen seurauksena Suomeen näyttäisi jäävän kansainvälisessä työnajossa tehtäviä, jotka ovat olleet perinteisesti meille hyvin vaativia, kuten tavaramerkkien hallintaa. Suomen kilpailukykyyn kannalta keskeinen rasite on Euroopan korkeimpiin lukeutuva julkisten menojen BKT-osuus.

4 Keskustelu

Alustuksien pohjalta käydyssä keskustelussa pohdittiin mm. valmistavan tuotannon merkitystä ja tarpeellisuutta korkeamman tuottavuuden palvelutoiminnan kasvualustana. Voivatko korkean tuottavuuden toiminnot menestyä ilman teollista pohjaa? Jyrki Ali-Yrkkön mukaan maailmalla on tältä osin havaittavissa evidenssiä kumpaankin suuntaan, eikä yksiselitteistä vastausta voida antaa. Toisaalta korkean arvonnäkökulman toimintojen tavoittelu ei yksinään riitä talouspolitiikan ohjenuoraksi, sillä muutakin taloudellista toimintaa tarvitaan mm. korkean työllisyyden saavuttamiseksi.

Nopeasti muuttava yrityskenttä edellyttää myös julkisen vallan taholta sopeutumiskykyä ja ennakoivaa otetta mm. koulutus-, elinkeino- ja veropolitiikassa. Päätöksenteon tueksi tarvittaisiin parempaa ja dynaamisempaa tietopohjaa. Tämän tyyppistä toimintaa ollaan suunnittelemassa Tekesin toimesta. Pohdittiin myös, olisiko julkisen vallan syytä ottaa vahvempaa roolia lukuisten hyvien ideoiden, yrittäjien ja rahoittajien "yhteentörmäyttäjänä" esim. erilaisten teematapahtumien kautta.

Nopeasti muuttuvien tuotantoketjujen maailmassa omistaminen ja pääkonttorien sijoittuminen korostuvat kansallisesta näkökulmasta. Niillä on potentiaalisesti merkittävä rooli yritystoiminnan arvonnäytteen kanavoitumisessa juuri Suomeen. Miksi Suomessa niin usein hyvään kasvuvaiheeseen pääsevät yritykset myydään ulkomaiselle omistajalle ja mikä on tällaisten kauppojen vaikutus kansallisesta näkökulmasta?

Keskustelua herätti myös verkkokaupan yleistymisen ja suomalaisten yritysten menestymisen siinä. Verkkokaupan kasvu tuo lisää kilpailua ja voi antaa aihetta välillistä verotusta painottavan veropolitiikan sekä mm. pitkälti kauppakeskusten ympärille suunnitellun yhdyskuntarakenteen uudelleenarviointiin.

Todettiin tarpeelliseksi palata keskeisiin kysymyksiin myöhemmin konkreettisempien politiikkasuositusten muodossa.

5 Kokouksen päättäminen

Talousneuvoston marraskuun kokous pidetään keskiviikkona 20.11.2013 klo 8.00 valtioneuvoston juhlahuoneistossa. Aiheena on "työmarkkinoiden tulevaisuus". Puheenjohtaja päätti kokouksen klo 9.20.

Pekka Sinko
talousneuvoston pääsihteeri